

Beslut

Huvudman
haparanda@kommun.se

2017-04-25
Dnr 400-2015:3531

Rektor
tuija.larsson@haparanda.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av studiehandledning
på modersmålet på Gränsskolan i Haparanda
kommun

2017-04-25

1 (10)

Dnr 40-2015:3531

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av studiehandledning på modersmålet årskurs 7-9 under hösten 2016 och början av 2017.

Det övergripande syftet med granskningen är att granska om de elever som har behov av studiehandledning på modersmålet får tillräckligt stöd för att utveckla sina ämneskunskaper så att de uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Granskningen inleddes med att 40 skolor i landet valdes ut. Detta urval gjordes slumpmässigt bland de skolor som enligt senast tillgänglig statistik (Skolverkets sammanställning den 15 oktober 2015) hade minst 10 nyanlända/nyinvandrade elever. Därefter kontaktades skolorna för en telefonintervju med rektor kring studiehandledning på modersmålet. I ett andra steg gjordes därefter ett urval om 15 verksamheter som ingår i granskningen. Huvudkriteriet för att en verksamhet ska bli aktuell för urvalet är inte bara att det finns elever som har behov av studiehandledning på modersmålet, utan att studiehandledning faktiskt tillhandahålls.

Gränsskolan, Haparanda kommun besöktes den 25 och 26 januari 2017. Ansvariga inspektörer har varit utredare Annika Welinder och undervisningsråd Lena Godin. I samband med besöket på skolan genomfördes intervjuer med ett urval av elever som får studiehandledning på modersmålet, studiehandledare, ämneslärare, skolläda och representanter för huvudmannen.

I detta beslut redovisar Skolinspektionen iakttagelser, analyser och bedömningar. I de fall Skolinspektionen identifierat väl fungerande inslag finns dessa beskrivna i den sammanfattande bedömningen och därefter följer en beskrivning av de utvecklingsområden som bedömts vara mest centrala att prioritera i skolan.

När kvalitetsgranskningen i dess helhet är avslutad redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Målsättningen är att samtliga rektorer och huvudmän som ingått i granskningen kan använda rapporten i utvecklande syfte. Den kan också fungera som ett stöd för andra rektorer och huvudmän som har elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

2017-04-25

2 (10)

Dnr 40-2015:3531

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionens kvalitetsgranskning Studiehandledning på modersmålet visar att den studiehandleddning som bedrivs på skolan ger eleverna ett adekvat stöd i att utveckla sina kunskaper. Granskningen visar också att den studiehandleddning som ges på skolan genomförs på ett sådant sätt att centrala begrepp och termer inte enbart översätts utan vid behov också sätts in i ett sammanhang utifrån aktuellt ämnesområde.

Granskningen visar att huvudman och rektor behöver inleda ett utvecklingsarbete när det gäller studiehandleddning på modersmålet. Samarbete mellan samtliga studiehandleddare och ansvariga ämneslärare är ett angeläget sådant. Detta gäller i såväl planerings- och genomförandefasen som under arbetet med att följa upp och bedöma elevernas kunskapsutveckling. Utvecklingsarbetet behöver bland annat inriktas på att säkerställa att ämneslärare och studiehandleddare tillsammans går igenom aktuell lektionsplanering, vilka mål undervisningen ska riktas mot och vad varje elev behöver fokusera på för att ges bästa förutsättningar att utvecklas mot målen.

Ämneslärare och studiehandleddare behöver även regelbundet stämma av med varandra om hur det går för eleven/eleverna och göra de justeringar av upplägg och genomförande som är nödvändiga för att varje elev ska få bästa möjliga stöd. Sådana avstämningar är också en nödvändighet om eleverna ska kunna ges fullgod information om sin kunskapsutveckling.

Huvudmannen och rektor behöver också vidta åtgärder för att säkerställa att såväl ämneslärarna som studiehandleddarna får sådan kompetensutveckling att de får kunskaper och förståelse för hur de på ett optimalt sätt kan stödja de flerspråkiga eleverna i deras språk- och kunskapsutveckling.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Huvudmannen och rektor behöver tillse att studiehandleddare på modersmålet och ansvariga ämneslärare planerar studiehandleddningen tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper.

2017-04-25

3 (10)

Dnr 40-2015:3531

- Huvudmannen och rektor behöver se till att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare arbetar gemensamt med att kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling samt säkerställa att varje elev ges information om sin kunskapsutveckling.
- Huvudman och rektor behöver säkerställa att ämneslärarna får den kompetensutveckling som behövs för att stötta de flerspråkiga eleverna i deras språk- och kunskapsutveckling samt att samtliga studiehandledare som är verksamma på skolan ges den kompetensutveckling som behövs för att de på bästa sätt ska kunna stötta elevernas utveckling av ämneskunskaper.

Beskrivning av huvudman och besökt verksamhet

I Haparanda kommun finns ca 9880 antal invånare. I Haparanda kommun finns 7 grundskolor varav en är en så kallad språkskola. På språkskolan går elever från både Torneå och Haparanda och den undervisande personalen är tvåspråkig i svenska och finska/ meänkieli. I Haparanda har vårdnadshavarna även rätt att begära förskola där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska eller meänkieli. Detta med stöd i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Gränsskolan, som är en F – 9 skola, har ca 370 elever och har ett upptagningsområde som omfattar elever boende både i Sverige och i Finland. På skolan finns 19 olika språk representerade och däribland är svenska, finska och arabiska de största språken följt av dari och somaliska. I Haparanda kommun är det Gränsskolan som tar emot flest nyanlända elever och det finns två förberedelseklasser på skolan. En för elever i årskurs F – 6 och en för eleverna i årskurserna 7 – 9. Det största mottagandet av nyanlända elever skedde läsåret 2015 – 2016 där man i årskurserna 6 – 9 tog emot ca 60 elever.

2017-04-25

4 (10)

Dnr 40-2015:3531

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redogör Skolinspektionen mer utförligt för sina bedömningar kring frågeställningarna.

1. Stöttas elevens utveckling av ämneskunskaper genom att studiehandledaren på modersmålet och ansvariga ämneslärare arbetar tillsammans?

1.1 Planerar studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete med att planera studiehandledning behöver utvecklas genom att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare planerar tillsammans med utgångspunkt i en bedömning av elevens språk- och ämneskunskaper.

Granskningen visar det saknas ett strukturerat samarbete där studiehandledare och ämneslärare tillsammans planerar studiehandledning med utgångspunkt i elevernas kunskaper och förståelse för ämnet.

Skolinspektionens utredning

Eleverna säger i intervjun att de själva kan bestämma vad de ska göra på studiehandledningstillfällena och att det tar med sig det material som de behöver hjälp med eller få förklarat. Eleverna säger att det även finns ämneslärare som säger till eleverna vilket material de ska ta med sig till studiehandledningstillfället i ett visst ämne.

Studiehandledarna säger i intervjun att det inte finns tid avsatt till planering med elevernas ämneslärare utan studiehandledaren diskuterar lite snabbt med elevernas lärare innan lektionen börjar. Studiehandledaren som arbetar med eleverna i årskurs 7 – 9 uppger sig inte tillhöra något arbetslag medan studiehandledarna för de yngre eleverna gör det. Studiehandledarna säger i intervjun att de efterlyser möjligheter att diskutera långsiktiga mål för eleverna men att den möjligheten inte finns nu. Studiehandledarna säger i intervjun att de utvecklingsmål man sätter för eleverna nu sätts mer spontant.

Intervjuade ämneslärare säger att många gånger bygger den gemensamma planeringen på informella möten med studiehandledarna och att det inte finns tid för planering tillsammans med studiehandledarna.

2017-04-25

5 (10)

Dnr 40-2015:3531

Eftersom en av studiehandledaren inte är med i något arbetslag och hans schema är så uppbokat så försvårar det möjligheterna att träffas regelbundet. Ämneslärarna framhåller att om det fanns möjlighet till gemensam planering med studiehandledarna skulle detta gynna såväl elevernas studiehandledning på modersmålet som deras möjlighet att snabbare ta till sig ämnesinnehåll och utvecklas såväl språkligt som kunskapsmässigt. Något eleverna behöver, enligt lärarna, eftersom eleverna nu är oroliga för att inte ha tillräckliga språk- och ämneskunskaper för att börja på gymnasiet. Ämneslärarna säger att det finns ett bokningssystem för studiehandledarna på gång från huvudmannen. I detta bokningssystem ska det finnas möjlighet att boka studiehandledning för eleverna, båda när det gäller ämne och antal timmar. Ämneslärarna säger att det kommer att underlätta för dem när det gäller planering av studiehandledning för de enskilda eleverna.

Rektorn säger i intervjun att det inte finns någon tid som är avsatt för att planera tillsammans utan säger istället att det är upp till studiehandledaren att hitta tider tillsammans med ämneslärarna. Rektor säger vidare i intervjun att studiehandledaren för årskurs 7 – 9 inte tillhör något arbetslag men att hen är med vid APT och andra möten. Rektor säger i intervjun att man behöver få ett samlat grepp om hela studiehandledningsverksamheten och att det från och med höstterminen 2016 finns en samordnare i kommunen som bland annat arbetar centralt med att organisera studiehandledning. Rektor säger att samordnarens uppdrag kommer att vara till stor hjälp för att få en struktur på studiehandledningen såväl på skolan som i kommunen.

1.2 Följer studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare tillsammans kontinuerligt upp elevens kunskapsutveckling?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärares arbete med att gemensamt kontinuerligt följa upp elevens kunskapsutveckling behöver utvecklas.

Granskningen visar att studiehandledarna och ämneslärarna inte har någon regelbunden avstämning eller dialog kring elevens kunskapsutveckling. Den uppföljning och avstämning som sker är informell och beroende på den enskilda läraren eller studiehandledaren.

Skolinspektionens utredning

Eleverna säger i intervjun att den information de får om sin kunskapsutveckling får de av sina ämneslärare samtidigt som de andra eleverna i klassen får det, till exempel i samband med prov.

2017-04-25

6 (10)

Dnr 40-2015:3531

I intervjun med ämneslärare och studiehandledare uppger de att de anser att det på skolan idag varken finns former eller förutsättningar för studiehandledare och ämneslärares att träffas, diskutera och överlämna information till varandra om de elever som får studiehandledning. Ämneslärarna säger i intervjun att det inte finns rutiner för att diskutera bedömning av elevernas kunskapsutveckling och betyg med studiehandledarna. Ämneslärarna säger vidare i intervjun att återkoppling till eleven, när det gäller den enskilde elevens kunskapsutveckling, inte skiljer sig mellan de elever som har studiehandledning på modersmålet och övriga elever.

Studiehandledarna säger att det händer att de är med vid elevsamtal när det gäller att överlämna information från ämneslärarna och att de också kan ge informationen skriftligt på modersmålet. Men de säger också att det inte finns någon samverkan med ämneslärarna när det gäller att berätta för eleverna hur det gått på ett prov eller i samband med betyg. Vidare uppger studiehandledarna att det inte heller finns någon särskilt avsatt tid för detta ändamål.

Rektor uppger att det inte finns tid inplanerad för studiehandledare och ämneslärare att träffas och stämma av elevernas språk- och kunskapsutveckling. De säger att detta inte sker strukturerat utan spontant och att det då möjligen sker inför betygsättning och utvecklingssamtal. Rektor säger vidare att denna avstämning är upp till ämneslärarna att få till och att det då blir lärarberoende som det sker.

2. Ges eleven adekvata förklaringar och kontextualiseringar av ämnesspecifika begrepp och terminologi?

2.1 Ges eleven genom studiehandledningen adekvat stöd i att utveckla sina ämneskunskaper?

Skolinspektionen bedömer att den studiehandledning som bedrivs på skolan till övervägande del ger eleverna ett adekvat stöd i att utveckla sina ämneskunskaper.

Granskningen visar att den studiehandledning som intervjuade elever får, ges på olika sätt. Exempel ges på hur studiehandledning genomförs, både i klassen under lektionstid och i mindre grupp.

Skolinspektionens utredning

I intervjuer säger eleverna att de kan få studiehandledning både i klassen under lektionstid och också i en mindre grupp alternativt individuellt utanför klassrummet.

2017-04-25

7 (10)

Dnr 40-2015:3531

Eleverna säger att när studiehandledaren är med på lektionen så förklarar hen vad som sägs och hur man ska göra uppgifterna och studiehandledaren förklarar också innehållet. Eleverna framhåller dock att om inte studiehandledaren är med under lektionen förstår de inte allt. Eleverna säger att när de får studiehandledning i mindre grupp eller individuellt fungerar det på ungefär samma sätt, med såväl översättningar som innehållsmässiga förklaringar. Vid dessa tillfällen kan eleverna också få hjälp med läsläsning eller med att gemensamt med studiehandledaren förbereda inför kommande prov.

Några elever påpekar att studiehandledarens stöd är till stor hjälp för att få ett sammanhang i både ord och innehåll. Eleverna säger också att de ibland blir uppmanade av ämneslärare att använda sig av digitala översättningsprogram men de säger sig vara eniga om att detta är otillräckligt för att kunna få ett sammanhang i undervisningen.

Eleverna säger att de ämnen som skiljer sig mycket från hur ämnet var i hemlandet är svåra att förstå och att man i dessa ämnen behöver mer studiehandledning. Eleverna berättar vidare att ett ämne som till exempel samhällskunskap är svårt att förstå, det sägs handla om såväl att förstå ord de aldrig tidigare hört och att få orden att bli en del av ett sammanhang som förklarar ett system. Enligt eleverna finns en sådan problematik även i exempelvis de naturorienterande ämnena. Eleverna säger att det är till stor hjälp när studiehandledaren förklarar både på modersmålet och svenska.

Eleverna säger sammanfattningsvis i intervjun att det bästa med studiehandledning är att det ger bättre möjlighet att få betyg i fler ämnen och att man med studiehandledarens hjälp kan få ett sammanhang i undervisningen. Eleverna menar att när de själva översätter enskilda ord kan texten få ett helt felaktigt innehåll.

Studiehandledarna säger att studiehandledningen kan ske dels i klassrummet där studiehandledaren översätter såväl de ord som sammanhang som eleven inte förstår. Studiehandledningen kan också, enligt studiehandlarna, ske i en mindre grupp alternativt individuellt utanför klassrummet. Vid sådana tillfällen går studiehandledaren igenom nya ord och begrepp. Studiehandledarna menar att ett digitalt språkprogram aldrig kan ersätta ett mänskligt möte. Studiehandledarna säger att valet av modell beror på hur långt eleverna kommit i sin språk- och kunskapsutveckling.

I intervjun framhåller ämneslärarna vikten av att eleverna får tillgång till studiehandledning. Ämneslärarna menar att om eleverna inte behärskar och har förståelse för svenska termer och begrepp finns stor risk att eleverna inte fullt ut kan genomföra den uppgift de fått.

2017-04-25

8 (10)

Dnr 40-2015:3531

Det är enligt ämneslärarna också tydligt att bristande begreppskunskap leder till att lärarna inte kan bedöma eleverna efter deras förmåga vid exempelvis prov. Ämneslärarna säger att det därför är av stor vikt att eleverna kan få studiehandledarens hjälp med att översätta såväl ord som begrepp vid provtillfällen. När det gäller genomförandet av studiehandledningen säger ämneslärarna att detta sker företrädesvis i klassrummet men också i mindre grupper.

Rektor säger i intervjun att studiehandledning ges både under lektionstid och i grupper utanför klassrummet. Studiehandledning uppges också enligt rektor ges till enskilda elever utanför klassrummet. Rektor framhåller vikten av att eleverna inte enbart får enstaka ord översätta utan att de får sådan språkkunskap att de kan använda hela det svenska språket. Rektor uppger att så sker och att detta i förlängningen möjliggör för eleverna att de ska kunna uttrycka såväl sina kunskaper som sina känslor.

2.2 Ges studiehandledare på modersmålet och ansvariga ämneslärare den kompetensutveckling som krävs för att kunna stötta elevens utveckling av ämneskunskaper?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att ämneslärarna får den kompetensutveckling som behövs för att stötta de flerspråkiga eleverna i sin språk- och kunskapsutveckling samt att studiehandledarna får den kompetensutveckling som behövs för att de på ett fullgott sätt ska kunna stötta elevernas utveckling av ämneskunskaper.

Skolinspektionens utredning

Intervjuade ämneslärare säger att de efterfrågar kompetensutveckling kring flerspråkiga elever, som exempel nämner de att det på skolan finns och alltid har funnits elever med finskt modersmål som knappt kan vare sig läsa eller skriva på finska. Ämneslärarna säger att de fram till Skolinspektionens besök inte har fått någon kompetensutveckling som berör flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling, trots att de arbetat med flerspråkiga elever under många år.

En av studiehandledarna säger i intervjun att det är viktigt att alla lärare på skolan har samma förståelse för studiehandledningsuppdraget och att lärarna på skolan skulle behöva få förståelse för tillexempelolikheten mellan skolsystem och kulturer.

Rektor säger att kommunen visserligen anordnat en föreläsning kring flerspråkiga elever under 2016 men att detta är otillräckligt.

2017-04-25

9 (10)

Dnr 40-2015:3531

Rektor säger vidare att det finns beslut i kommunen att framöver genomföra fler kompetenshöjande insatser.

Representanten för huvudmannen, som är ansvarig för bland annat samordning av studiehandledning på modersmålet, säger att förståelsen bland lärarna när det gäller vikten av studiehandledning inte är tillräckligt hög och att kompetensutveckling behövs. Förvaltningschefen säger i intervjun att hen efterlyser ett samlat grepp kring kompetensutveckling som rör området studiehandledning.

Studiehandledarna uppger i intervju att de inte deltagit i någon kompetensutveckling som är anpassad särskilt för deras uppdrag. I intervjun efterfrågar en av studiehandledarna mycket mer information angående det svenska skolsystemet. I intervjun med studiehandledarna nämns just utbildning för studiehandledare som en framgångsfaktor.

Rektor säger i intervjun att man på skolan diskuterat vikten av att studiehandledarna har kunskap om det svenska skolsystemet men att någon sådan specifik kompetensutveckling ännu inte anordnats. Rektorn säger också att studiehandledarna möjligen fått några stenciler som information.

Representant för huvudmannen säger att någon specifik kompetensutveckling eller initiativ från huvudmannens sida vad avser kompetenshöjande insatser för gruppen studiehandledare ännu inte getts. Detta uppges vara något som rektorerna hittills ansvarat för.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **25 oktober 2017** skriftligt redovisa till Skolinspektionen vidtagna åtgärder samt resultat av de vidtagna åtgärderna.

Redogörelser skickas per post till *Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund* eller per e-post till *skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se* med en kopia till föredragande inspektör.

Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 40-2015:3531) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionen

Beslut

2017-04-25

10 (10)

Dnr 40-2015:3531

På Skolinspektionens vägnar

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Lotta Kårlind'.

Lotta Kårlind
Enhetschef

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Annika Welinder'.

Annika Welinder
Utredare/Föredragande